SÖZLÜK

A

adak: 1. Adama işi veya adanılan şey, nezir. 2. Allah'ın sevgisini ve hoşnutluğunu kazanmak, dileğinin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla dine göre sakıncası bulunmayan bir işi yapacağına dair Allah'a söz verme.

akçıl: İçinde ak renk bulunan.

avret: Vücutta açılması ve bakılması dinen haram olan yer ve organlar.

B-C-Ç-D-E

biyoetik: Tıp ve sağlık alanındaki bilimsel ve pratik çalışmaların iyi-kötü, doğru-yanlış biçiminde ahlaki açıdan değerlendirilmesini ve bu değerlendirmelerin belirli ilkelere oturtulmasını hedefleyen bilim dalıdır.

büyük hades: Cünüblük, hayız ve nifas hâlleri ile meydana gelen manevî kirlilik.

caiz: Din, yasa, töre, örf, âdet ve törelere göre yapılmasında sakınca olmayan, yapılıp işlenmesine izin verilen. Uygun, yerinde sayılan, yakışık alan.

cenin: Embriyonun, bütün organları belirdikten sonra aldığı ad.

doku: Bitki, hayvan ve insan organlarını meydana getiren, şekil ve yapı bakımından benzer olup aynı vazifeyi gören, birbirleriyle sıkı alakaları olan aynı kökten gelen hücrelerin topluluğu.

eda: İslam dininin yapılmasını emrettiği bütün ibadetlerin ve yüklediği sorumlulukların şartlarına uygun olarak vaktinde yerine getirilmesi.

ekol: Bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem veya akım, okul.

ekoloji: Canlıların birbirleri ve çevreleriyle ilişkilerini inceleyen bilimdir, çevrebilim.

ergenlik çağı: Fizyolojik gelişmeyle başlayan, büluğa ermişlikle yetişkinlik arasındaki dönem.

F

fakih: Dinî hükümler konusunda derin anlayış ve kavrayışı olan, insanın lehindeki veya aleyhindeki hükümleri delilleriyle ortaya koyabilecek ölçüde fıkıh ilminde uzmanlaşan kimse

farz: Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet.

fecir: Güneşin doğmasından önceki vakit, tan yerinin ağarması. Gece ile gündüzü birbirinden ayıran ve sabah namazının vaktinin girdiğini gösteren aydınlık.

fetva: İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dinî hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge.

fıtrat 1. Yokken var etme, yaratma. 2. İnsanın yaratılıştan sahip olduğu fiziki özellikler. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ahlak, huy, karakter, tabiat. 4. Allah'ın, tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratması..

füru: Dallar, kollar, ayrıntılar.

G-Ğ

ğarim: Borçlu, zimmetinde borç olan kimse.

H

haram: Din kurallarına aykırı olan, dini bakımdan yasak olan, helal karşıtı.

hayız: Kadınların ay hâli, âdet görmesi, aybaşı.

helal: Dinin kurallarına aykırı olmayan, dini bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı. Kurallara, geleneklere uygun.

hırsızlık: Başkasına ait bir malı korunmuş olduğu yerden gizlice almak.

hikmetütteşri: 1. Hükümlerin konulmasında gözetilen şerî maksatları ortaya koyma ve nasların yorumunda bu maksatların gerçekleşip gerçekleşmediğine dikkat etme. 2. Bütüncül bir yaklaşımla meseleleri değerlendirme.

I-İ

icma: Hz. Peygamber'in vefatından sonra aynı dönemde yaşayan müçtehitlerin dinî bir konunun hükmü hakkında görüş birliği içinde olmalarıdır.

içtihat: 1.Çaba göstermek, bir işi yapmak için olanca gayreti harcamak.
2. Ayet ve hadislerden hareketle fıkhi konularda fıkıh usulü ilkeleri doğrultusunda, bütün ilmî ve zihnî gücü kullanarak yeni hükümler ortaya çıkarmak.

iftâ: Fetva vermek, fıkhi bir meselenin hükmünü açıklamak.

ihram: Hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü.

ihtilaf: Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık.

ihtilam: Cünüp olma, büluğa erme, erginlik çağına ulaşma.

ihtiva etmek: İçine almak, içinde bulundurmak, içermek, kapsamak.

ilmihâl: İslam dininin kurallarını öğretmek için yazılmış kitap.

ima: Dolaylı olarak anlatma, üstü kapalı olarak belirtme. Açıkça belirtilmeyen, dolaylı olarak anlatılan şey.

irade: Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü, istenç.

istiftâ: Fıkhi bir meselenin hükmünü, fetva vermeye yetkili kişilerden sormak.

istifade: Yarar sağlamak, faydalanmak.

istihale: Hayvansal veya bitkisel bir ürünün bir hâlden başka bir hâle geçmesi demektir. Bunun somut göstergesi ise şekil ve isim değişikliğidir. Yiyecek ve içecekler söz konusu olduğunda istihale, haram olan gıdanın şekil ve mahiyet değişikliğine uğramasını ifade eder.

istihsan: Kişinin bir şeyi iyi ve güzel bulması, özel bir gerekçe nedeniyle açık kıyas ya da genel kuralın aksine bir çözümü tercih etmektir.

istishab: Daha önce varlığı bilinen bir durumun aksine delil bulunmadıkça varlığını koruduğuna hükmetmek demektir.

istiska: Birinden su isteme, bedenin herhangi bir yerinde su birikmesi şeklindeki hastalık ve bu hastalığa yakalanma" gibi anlamlara gelir. Dinî bir kavram olarak yağmur yağması için istiğfarda bulunup dua etmek demektir.

istiska namazı: Yağmur duasına çıkıldığı zaman cemaatle kılınan iki rekâtlık nafile namaz. İstiska namazından sonra günün önemiyle ilgili hutbe okunur. Günahlardan tövbe edilir. Fakirlere yardım edilir.

istisna: Bir kimse veya bir şeyi benzerlerinden ayrı tutma.

istişare: Danışma. Danışmak işi, müşavere, istişare, müzakere, meşveret.

itikâf: Ramazan ayının son on gününde Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak üzere dünya işlerinden ilgiyi kesip camiye kapanarak ibadet etme.

ittiba: Müçtehidin hüküm verirken dayandığı delili bilerek o içtihada göre hareket etmek.

izale: Yok etme, giderme.

J-K-L

kadı: 1. Hâkim, yargıç 2. Hukuki anlaşmazlıkları ve davaları karara bağlamak için devletçe tayin edilen görevli.

kamu yararı: Devletin gereksinimlerine cevap veren ve bu ihtiyaçları karşılayan, topluma yarar sağlayan değerler bütünü, menafiiumumiye.

kaza: Zamanında yerine getirilememiş olan dinî görevlerin sonradan yerine getirilmesi.

kefaret: Bir günahı Allah'a bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.

kıyas: Hakkında açık hüküm bulunmayan bir meselenin hükmünü, aralarındaki ortak özellik ve benzerliğe dayanarak Kur'an-ı Kerim veya sünnette hükmü belirtilen bir meseleye göre belirleme.

kumar: Taraflardan birinin mutlak kazancı diğerinin mutlak kaybı ile sonuçlanan tam bilinmezlik (pür risk) üzerine yapılan sözleşme; bahisleşme.

küçük hades: 1. Abdestle giderilen kirlilik. 2. Bevl etmek, herhangi bir yerden kan çıkması ve abdesti bozan diğer durumlarla meydana gelen manevî kirlilik.

kürtaj: Anne karnındaki ceninin (bebeğin) annenin veya bir başkasının maddi veya manevi müdahalesi ile rahimde veya dışarı çıkarılarak öldürülmesidir.

lohusa: Yeni doğum yapmış kadın.

M-N

mafsal: 1. Eklem. 2. Birbirine bağlanmış parçaların her yönden dönmesini sağlayan bağlantı ögesi.

makâsidüşşeria: 1. Naslarda yer alan amelî hükümlerin gayeleri. 2. İslâm'ın getirdiği hükümlerin gayeleri.

mal: İnsan ihtiyaçlarını karşılayan ve iktisadi değeri olan meşru nitelikli şeyler.

maslahat: İnsanlığın yararına olan şeyler. Önemli iş, mesele.

mekruh: İslam dininde, dinî bakımdan yasaklanmadığı hâlde yapılmaması istenen.

mesalih-i mürsele: Menfaat, yarar ve elverişlilik, yararın sağlanması ve zararın ortadan kaldırılmasıdır.

mest: Üzerine mesh edilebilen, kısa konçlu, hafif ve yumuşak bir tür ayakkabı.

mezhep: Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri.

miras: Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt.

muafiyet: Ayrı tutulma, kendisine uygulanmama.

mukabele: Hafızların cami ve mescitlerde cemaate dönerek Kur'an-ı Kerim okurken cemaatin de mushafları açarak takip etmeleri şeklinde gerçekleşen bir okuma biçimi.

murdar: Leş, kendiliğinden ölmüş hayvan. İslami usule uygun olarak kesilmemiş ölü hayvan.

muteber: Saygın, itibarı olan, hatırı sayılır, sözü geçer.

mükatebe: 1. İki veya daha fazla kişinin herhangi bir konuda karşılıklı olarak yazışmaları. 2. Bir köle veya cariyeyi kazancı hususunda derhâl, kölelik ve esaretten kurtulması hususunda daha sonra ödenmek üzere belli bir meblağ karşılığında hürriyetine kavuşturmak için yapılan anlaşma ve yazışma.

mükellef: 1. Sorumluluk ve yükümlülük taşıyan kişi. 2. Akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadın.

mümeyyiz: İyiyi, kötüyü, doğru ve yanlışı ayıran, seçen.

münakehat: Fıkhın aile hukukunu konu edinen bölümü.

müstehap: Dinen emredilmediği hâlde yapıldığında sevap kazandıran davranış.

nass: Anlaşılması konusunda yoruma ihtiyacı olmayan, anlamı açık, ihtimalden uzak, tek bir anlama işaret eden söz. Kur'an-ı Kerim ayetleri ve hadisler.

nüzul sebebi: 1. İniş sebebi. 2. Sûre ve âyetlerin inmesine sebep olan hadise ve sorulara sebeb-i nüzul yani iniş sebebi.

O-Ö

organ nakli: Kaybedilen ya da görevini yapamayan bir organın yerine canlı veya ölü bir kişiden alınan sağlam ve aynı görevi üstlenecek bir organın nakledilmesi ile yapılan bir tedavi yöntemidir.

örf: Yasalarla belirlenmemiş olan, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek, âdet.

ötanazi: Ölümcül bir hastalığa yakalanan ve iyileşme imkânı kalmayan bir kimsenin hayatını, kendisinin veya kanuni temsilcilerinin isteği üzerine, acı vermeyen bir metotla sona erdirmektir.

P-R-S-Ş

peyderpey: Azar azar, bölüm bölüm, yavaş yavaş.

riba (faiz): Faiz. Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen dinen uygun görülmeyen kazanç.

ribelfadl: Aynı riba gerekçesini (illetini) taşıyan iki malın birbirleri ile değişiminde bedellerden birinde fazlalık olan işlem.

ribennesie: Bir malı, belli bir zaman sonra kendi cinsinden bir mal ile fazlasıyla geri almak üzere borç vermek. Buna “Cahiliye ribası” adı da verilir.

rivayet: Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

ruhsat: 1. Kolaylık, izin, müsaade, müsamaha, serbestlik. 2. Dinen yükümlü sayılan kişilerden özel durum ve zorunluluk zamanlarında dinî görevlerini hafifletmek, güçlüğü ortadan kaldırmak amacıyla Allah ve Resulü’nün koyduğu geçici hükümler, mübah kılıp izin verdikleri şeyler.

rükün: 1. Bir şeyi oluşturan asıl parçalardan her biri, dayanak. 2. Bir ibadet veya muamelenin varlığı kendisine bağlı olan esas(lar).

rüşvet: Başkasına ait bir hakkın iptali veya bir haksızlığın elde edilmesi için yetkililere verilen mal.

seddizerai: Kötülüğe götüren yolun kapatılması.

setriavret: Vücutta açılması ve bakılması dinen haram olan yer ve organların örtülmesi.

şari: Kanun koyucu, din gönderen, haram ve helali belirleyen. “Din ve ilahi yasalar gönderen; ibadetlerin şeklini, niteliklerini ve vaktini belirleyen.” anlamında Allah. “Kur’an-ı Kerim’in hükümlerini açıklayan, tebliğ eden ve hüküm olmayan konularda Allah’ın izni ve denetimi ile hüküm koyan.” anlamında Hz. Muhammed.

T

taabbudi: İbadetleri hikmet ve faydalarını düşünmeksizin sadece Allah’a kulluk etme niyetiyle ve emredildiği tarzda yapmak.

taklit: Belli bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma. Birinin davranışlarını, konuşmasını tekrarlayarak eğlenme. Benzetilerek yapılmış şey.

tebliğ: Ulaştırma, bildirme, açıklama. Peygamberlerin Allah’ın kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesidir.

teknoloji: Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri kapsayan bilgi.

temyiz: Yetişkin bir kişinin veya henüz büluğ çağına ulaşmamış bir çocuğun iyi ile kötüyü, faydalı ile zararlıyı kendi lehinde ve aleyhinde olan durumları ayırt edebilmesi.

teravih: Ramazan ayı boyunca, yatsı namazından sonra kılınan namaz, teravih namazı.

U-Ü-V-Z

ukubat: Cezalar. Günahkârlara ahirette verilecek olan ilahi cezalar.

vasiyet: Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey.

vekil: Birinin, işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse.

vesvese: Yanlış ve yersiz düşünce, evham. Bir konuyla ilgili kötü ihtimalleri akla getirip tasalanma. Olmayacak bir şeyin olacağını sanma.

vücup: Kesin gereklilik. Vacip olma. Yapılamadığı zaman cezayı gerektiren kesin görev. Sorumluluk

vürud sebebi: Hadisişeriflerin buyrulma, söylenme sebebi.

zekât: Müslümanlıkta, zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören İslam’ın beş şartından biri.

CEVAP ANAHTARI